

6. Event-менеджер [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа : <http://shkolazhizni.ru>. – Дата доступа : 12.03.2016.

Балаш-Ялейнікава Г.А., студ. 114 гр.

Навуковы кіраўнік – Гулак А.А.

ПАРАЎНАЛЬНЫЯ АСПЕКТЫ СЕМАНТЫКІ СЛАВЯНСКАГА ВЯЛЕСА І ГЕРМАНСКАГА КРАМПУСА

Вобраз славянскага бога *Вялеса* глыбока даследаваны сучаснымі навукоўцамі: В. Івановым, У. Тапаровым, С. Санько, Э. Зайкоўскім. Ёсць арыгінальныя канцэпцыі даследчыка літоўскай міфалогіі Н. Велюса і інш. Вобраз персанажа германскага фальклору *Крампуса* мае лакальную распаўсюджанасць і характэрны пераважна для альпійскага рэгіёну, у сувязі з чым даследванню яго паходжання і семантыкі не так шмат. Падчас даследавання выкарыстаны шэраг апісанняў лакальных традыцый, звязаных з *Крампусам*, зробленых заходнімі даследчыкамі: Брусам Морысам, Клементам А. Майлсам, Грэхенам Гацке, Томам Зэлерам.

Паводле Н. Велюса, блізкія да бога *Вялеса* (*Велеса*, *Воласа*) літоўскі фальклорны *Вяльняс*, латышскі *Велс*, прускі апякун памерлых і жрацоў *Патале*, кельцкі бог багацця і жывёлы *Езус*, ці *Велаун*, індыйскі вярхоўны бог, захавальнік справядлівасці і пакаральнік вінаватых *Варуна*, дэман *Ўрытра* і *Вала* і інш. [1, с. 99]. Варта таксама адзначыць хрысціянскіх святых, якія часткова перанялі функцыі *Вялеса*: св. Улас (Аўлас), Мікалай Мірлікійскі, Сцяпан, св. Мікола [1, с. 100], св. Савва (у сербаў) [3, с. 211]. Але пасля прыняцця хрысціянства і замены *Вялеса* св. Уласіем у сваёй

язычніцкай функцыі *Вялес* стаў успрымацца як «чорт» ці «злы дух» [2, с. 3]. Праз значэнне імя *Вялеса* прасочваюцца выразныя балтаславянскія паралелі: у балтыйскай традыцыі *Velu mate* – кіраўніца свету памерлых, *Vielona*, *Vels*, *veles* – душы памерлых [3, с. 210]. Гэта пацвярджаецца сувяззю *Вялеса* з іншасветам. Існуюць і шырокія індаеўрапейскія сувязі, якія заўважныя ў імёнах багоў і духаў іншых культур: *Velnius*, *Varuna*, *Vrtra*, *Vala*, *Vølundr*, *Wieland* і інш. [4, с. 50].

Семантыка *Вялеса* акрэсліваецца наступным чынам: жывёлагадоўля («скотый бог»), урадлівасць і багацце [1, с. 99], аграрны культ, дачыненне да зямных водаў, сувязь з хтанічным светам, памерлымі, смерцю, сувязь з паэзіяй. Сустрэкаецца матыў прыжыццёвага сыходу паэта ў царства смерці [3, с. 210]. *Вялес* – бог клятваў, дамоваў, міру, апякун абшчынна-родавай арганізацыі [1, с. 99], цесна звязаны з культурам камянёў [2, с. 3–6]. Вяльняс (чорт) у язычніцкія часы быў «божышчам, апекуном мёртвых і жывёлы, быў звязаны са жрацамі і музыкамі, з лесам, звярамі, земляробствам і адыгрываў важную ролю ў сферы эротыкі. Яму адпавядаў славянскі Вялес (Волас)» [2, с. 5].

Элементы ўвасаблення *Вялеса*: вытокі рэк, некаторыя крыніцы, зямныя воды [1, с. 99], шэраг камянёў («Вол», «Валы», «Быкі», Чортавы камяні, камяні-краўцы, валуны Сцяпан, Сцёп-камень, Вужыныя і Змеевы камяні [2, с. 3–6]); жывёлы: мядзведзь, воўк, бык (вол), змяя; «Воласава бародка» [3, с. 210] («Міколіна бародка», «бародка Мікуле», яна ж божая бародка, дзедава, казліная, спасава) – апошнія нясжатыя каласы, якія пакідаюць на поле, упрыгожваюць ды прыносяць да іх ахвяры. Ёсць таксама меркаванні аб сувязі *Вялеса* з вобразам казы альбо мядзведзя ў калядным абыходным абрадзе [4, с. 55].

Надзвычай цікавы міфалагічны персанаж германскай міфалогіі і антыпод святога Мікалая – *Крампус*. Ён мае карані ў дахрысціянскай

традыцыі альпійскага рэгіёну [5, с. 45], падабенства да сатыраў, горных вілаў, тролей і шэрагу міфічных персанажаў з культур іншых народаў.

Назва *Крампуса* адрозніваецца ў розных рэгіёнах. Слова «Krampus» (часам «Grampus»), паводле адной версіі, паходзіць ад старажытна-нямецкага «Krampen» у значэнні «кіпцюр», а паводле іншай версіі, ад баварскага слова «Krampe» «нешта мёртвае, ссохлае» [6], што ў прынцыпе не прычыць адно аднаму. Нямецкая традыцыя захавала таксама наступныя назвы: «Hörnernickel» – «рагаты Мікалай» у судэцкіх немцаў, «Klausentreiben» – «Дзікі Клаус» у швабаў, «Klausjagen» ці «Chlausjagen» у некаторых гарадах Швейцарыі. На поўдні Германіі аналагаў *Крампуса* клічуць «Pelzebock» ці «Pelznickel», у Сілезіі – «Gumphinckel». Назва «Kramperl» часцей выкарыстоўваецца ў германскіх Альпах і аўстрыйскім рэгіёне Зальцкамергут, на поўдні Аўстрыі можна пачуць «Bartl», «Bartel», «Niglobartl» або «Wubartl», у астатняй частке краіны распаўсюджана назва «Klaubauf» [5, с. 45], у Венгрыі – «Krampusz» [6].

Семантыка *Крампуса* – рэгулятар захавання этычных норм, а менавіта пакаранне дзяцей, што дрэнна сабе паводзілі (той час, калі святы Мікалай раздае добрым дзецям падарункі) і няверных жонак. Разам з пакаральнай прысутнічае засцерагальная семантыка. Бярозавыя дубцы, як і ланцугі са званочкамі, даюць падставы звязваць дадзенага персанажа з некаторымі дахрысціянскімі абрадамі, прысвечанымі ініцыяцыі і нават смерці [5, с. 45]. Крампус з'яўляецца яўным прадстаўніком хтанічнага свету. Элементы ўвасаблення: густая даўгая поўсьць, казліныя рогі, вялікія капыты і хвост, падвоены язык, ланцугі са званочкамі, бярозавыя дубцы [5, с. 45], мех ці заплечнік, кавалак вугалю [6]. Зафіксаваны засцерагальны абыходны абрад з удзелам *Крампуса* 5–6 снежня.

Нягледзячы на істотныя адрозненні ў паходжанні і семантыцы *Вялеса* і *Крампуса*, хрысціянская традыцыя абодвух суаднесла з вобразам

д’ябла ці чорта. Але цікава, што пры гэтым станоўчыя рысы *Вялеса* былі нададзены святому *Ўласію*, а яшчэ больш – святому Мікалаю, семантыка якога амаль цалкам адпавядае семантыке *Вялеса*. (Варта ўзгадаць, што храмы св. Мікалая будаваліся літаральна на месцы прысвечаных *Вялесу* капішчаў.) *Крампус* жа першапачаткова з’яўляўся адмоўным, небяспечным духам, хаця пры гэтым яму прыпісваецца справядлівасць. Таму *Крампус* стаў «цёмным адлюстраваннем» менавіта святога Мікалая, які адметны сваёй справядлівасцю і прыхільнасцю да дзяцей. Суадносіны святога Мікалая і *Крампуса* як прадстаўнікоў правага і левага полюсаў бінарных апазіцый нагадваюць суадносіны *Пяруна* і *Вялеса*. Але, як сказана вышэй, святы Мікалай пераняў функцыі менавіта *Вялеса*. Такім чынам, пара *Крампуса* і святога Мікалая адлюстроўвае абодва бакі семантыкі *Вялеса*: станоўчы і адмоўны. Адмоўны бок *Вялеса* знайшоў увасабленне ў вобразе чорта, да яго ж цалкам быў аднесены і *Крампус*. Гэта гіпотэза нам здаецца навукова абгрунтаванай.

1. Зайкоўскі, Э. Вялес / А. Райкова, Э. Зайкоўскі, С. Санько // Міфалогія беларусаў: энцыклапедычны слоўнік / І. Клімковіч, В. Аўтушка – Мн. : Беларусь, 2011. – с. 99–100.

2. Зайкоўскі, Э.М. Месца Вялеса ў дахрысціянскім светапоглядзе насельніцтва Беларусі / Э.М. Зайкоўскі – Мінск : НАН Беларусі, 1998. – 438 с.

3. Топоров, В.Н. Боги славянские / В.Н. Топоров // Славянские древности / Н.И. Толстой – М. : Международные отношения, 1995. – Т. 1. – с. 210–211.

4. Топоров, В.Н. Ещё раз о Велесе-Волосе в контексте «основного мифа» / В.Н. Топоров // Балто-славянские этноязыковые отношения в историческом и ареальном плане (тезисы II балто-славянской конф.) /

В.В. Иванов, В.Н. Топоров, Л.Г. Невская, К.К. Богатырёв, Т.М. Судник – М. : Наука, 1983. – с. 50.

5. Bruce, M. The Krampus in Styria / M. Bruce // Folklore – 1958. – Vol. 69, No. 1 – P. 45–47.

6. Goat-Headed Christmas Cheer: Run, Kris Kringle, Krampus Is Coming! / Der Spiegel [Электронны рэсурс]. – 02.12.2008 – Рэжым доступу :

<http://www.spiegel.de/international/europe/goat-headed-christmas-cheer-run-kris-kringle-krampus-is-coming-a-594050.html>. – Дата доступу : 03.03.2016.

Балтруков К.И., Вострокнутова, Л.С.,
студ. 420 э гр.

Научный руководитель – Карчевкая Н.В.

СОВРЕМЕННЫЕ ТАНЦЕВАЛЬНЫЕ ПЕРФОРМАНСЫ В БЕЛАРУСИ

Перформанс (с англ. Performance – «представление», «выступление», «постановка») – это в первую очередь художественное высказывание: телом, движением, голосом. Базовым признаком перформанса является синтез искусств, выраженный в использовании медиа, литературы, музыки, танца, живописи, видео, фото и т.д. В самом общем значении перформанс – это форма live art, которая связывает автора, публику и актуальное, злободневное искусство.

Впервые перформанс был исполнен в 1952 г. американским композитором Джоном Кейджем. Во время исполнения его композиции «4'33''» не прозвучало ни звука – главным музыкальным инструментом